

Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2023–2025 Pohjois-Karjala

-toimenpiteiden väliarviointi

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen lautakunta 25.1.2024

Ehkäisevän päihdetyön toimintasuunnitelma 2023–2025

1. Vahvat ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueella				
Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
1.1 Lainmukaiset ja suositeltavat ehkäisevän päihdetyön rakenteet löytyvät jokaisesta kunnasta ja hyvinvointialueelta	1. Kunnat ovat nimenneet lakisääteisen ehkäisevän päihdetyön toimielimen	Kunnat	2023	Kyllä Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa ja hyvinvointialueilla ovat vahvat (rakenteiden vahvuuden arviointi kokonaisuutena 4/4)
	2. Kunnissa ja hyvinvointialueella on monialainen ryhmä, joka toimeenpanee ehkäisevää päihdetyötä	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
	3. Kuntiin ja hyvinvointialueelle on nimetty koordinoiva henkilö ehkäisevään päihdetyöhön	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
	4. Kunnissa ja hyvinvointialueella on voimassaoleva ehkäisevän päihdetyön sisältävä suunnitelma	Kunnat Hyvinvointialue	2023	
1.2 Ehkäisevä päihdetyö näkyy osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelua ja raportointia	1. Päihdeindikaattorit ja päihdetilanteen kuvaus sekä johtopäätökset hyvinvointikertomuksissa	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija & hyte-päällikkö	2023–2025	Toteutunut osittain Yhteiset EPT-indikaattorit löytyvät hyvinvointialueen ja joidenkin kuntien hyvinvointikertomuksista. Vähimmäistietosisältöasetuksen EPT-indikaattorit löytyvät heikommin.
	2. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja toimenpiteet on kirjattu hyvinvointisuunnitelmaan	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija & hyte-päällikkö	2023–2025	Toteutunut osittain Hyvinvointisuunnitelmista löytyy vaihtelevasti tavoitteita ja toimenpiteitä ehkäisevään päihdetyöhön liittyen.
	3. Päihdetilanteen, EPT-tavoitteiden ja toimenpiteiden raportointi valtuustolle ja EPT-toimielimelle vuosittain	Kunnat / EPT-yhdyshenkilöt & hyvinvointikoordinaattorit Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija ja hyte-päällikkö	2023–2025	Toteutunut osittain Useammin toteutunut EPT-toimielimelle raportointi kuin valtuustolle raportointi.

2. Päihdehaitoista ja ehkäisevän päihdetyön toimista viestiminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
2.1 Päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksilöille ja koko väestölle monikanavaisesti, suunnitelmallisesti ja laadukkaasti	1.EPT-viestintäsuunnitelman laatiminen ja sen toteuttaminen: -yhteiset viestinnälliset kärjet ikäryhmittäin -ajankohtaisista ilmiöistä viestiminen -kampanjaviestintä (esim. EPT-viikko) -monikanavaisuus (esim. paikallismediat, sosiaalinen media, Lähellä.fi) -erityiset kohderyhmät huomioiden (esim. maahanmuuttajat, vammaiset)	EPT-hanke Hyvinvointialue Kunnat Muut toimijat	2023–2025, viestintäsuunnitelman mukaisesti	Kyllä Viestintä- ja vaikuttamissuunnitelma laadittu ja sen mukaista viestintää toteutettu.
2.2. Päihdeoloista ja niissä tapahtuvista muutoksista tiedotetaan	1.Kouluterveyskyselyn, Finsote-tutkimusten ja muiden kansallisten kyselyjen tuloksista tiedottaminen (verkostot ja työryhmät, tiedotteet, julkaisut ym.)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija	2023–2025, tulosten julkaisujen mukaisella aikataululla	Toteutunut osittain Tiedottamista tehty verkostoissa ja työryhmissä. Mediaviestintä siirtyi alkuvuoteen 2024.
	2.Päihdetilannekyselyn tuloksista tiedottaminen	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT-asiantuntija Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	2023 syksy	Toteutunut osittain Tiedottamista tehty verkostoissa ja työryhmissä. Mediaviestintä siirtyi alkuvuoteen 2024.

3. Vaikuttavien ehkäisevän päihdetyön toimenpiteiden edistäminen ja osaamisen lisääminen

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
3.1 Otetaan käyttöön vaikuttavia ja hyviksi todettuja toimenpiteitä ehkäisevään päihdetyöhön	1.Kansallisen Pakka-toimintamallin työkaluja on käytössä kunnissa ja hyvinvointialueella (Esim. Pakka-info, päihdetilannekysely, kuntalaisfoorumi, ostokokeet)	Kunnat Hyvinvointialue EPT-hanke	2023–2025	Kyllä Pakka-toimintamallin työkaluja (kuntalaisfoorimit, Pakka-info, päihdetilannekysely, ostokokeet) ollut käytössä kunnissa ja hyvinvointialueella ja yhteistyöstä niiden osalta sovittu.
	2a) Savuton kunta -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2a) Kunnat	2a) 2023–2025	Toteutunut osittain Toimenpiteiden kartoittaminen tehty Savuton kunta -tarkistuslistan ja Savuton sote-auditoinnin avulla.
	2b) Savuton sote -toimenpiteiden kartoittaminen ja tehostaminen	2b) Hyvinvointialue	2b) 2023–2025	
	3.Vaikuttava päihde- ja pelikasvatus kouluissa ja oppilaitoksissa - Vaikuttavien menetelmien (esim. tunnetaidot, vuorovaikutuksellisuus) käyttöönoton tukeminen - Eri toimijoiden roolien selkiyttäminen osana päihde- ja pelikasvatusta	Kunnat Toisen asteen ammatilliset oppilaitokset Hyvinvointialue Järjestöt (EHYT ry, Pelituki, P-K:n Syöpäyhdistys, Kansanterveyden keskus, Music Against Drugs)	2023–2025	Toteutunut osittain Tuotu eri yhteyksissä esille vaikuttavan päihdekasvatuksen keinoja. Kirjattu EHEÄ-hankkeen hankesuunnitelmaan vuosille 2024-2025.
4.Ehkäisevän päihdetyön menetelmien kehittäminen koulunuorisotyössä toisen asteen oppilaitoksissa - Vaikuttamistyö päihteisiin liittyviin asenteisiin, saatavuuden sekä alaikäisille päihteiden välittämisen rajoittamiseen liittyen - Päätäjäsiviikonlopun kampanja, EPT-viikko, EPT-Pop-up oppilaitoksilla, EPT-tuokiot oppitunneilla - Opiskelijoiden osallistaminen toiminnan suunnitteluun	Joensuun Nuorisoverstas / Mission Possible 2.0-hanke	2023 (30.11. saakka)	Kyllä EPT-menetelmiä on kehitetty toiselle asteelle koulunuorisotyöhön opiskelijoita osallistaen.	

	<p>4.Päihteiden ja pelaamisen puheeksiotto sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa</p> <p>a)Systemaattisen puheeksioton ja mini-interventioiden lisääminen EPT-hoito- ja palveluketjun mukaisesti sekä kirjaamisen kehittäminen</p> <p>b) Puheeksiotto osana muita palveluja ja prosesseja (esim. ikäihmisten RAI-arvioinnit)</p>	<p>Hyvinvointialue</p> <p>a) Koulu- ja opiskeluterv.huolto Oppilas- ja opiskeluhuolto Suun terveydenhuolto Ikäneuvola Työikäisten sosiaalipalvelut Äitiys- ja lastenneuvola Muiden palvelualueiden kanssa keskustelut käyttöönotosta</p>	<p>2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023→ 2023</p> <p>2023-2025</p>	<p>Kyllä Ehkäisevän päihdetyön polku systemaattisessa käytössä 6 palvelualueella.</p> <p>Puheeksiotot ja mini-interventiot lisääntyneet.</p> <p>EPT kirjaamisohje laadittu.</p> <p>Alkoholin ja tupakoinnin puheeksiotto toteutunut osana RAI-arviointeja.</p>
	<p>5.Päihteiden ja pelaamisen puheeksiotto muualla kuin sote-palveluissa ja puheeksiotto-korttien hyödyntäminen (esim. varhaiskasvatus, nuorisopalvelut, työllisyyspalvelut, kehityskeskustelut, järjestöt)</p>	<p>Kunnat Järjestöt</p>	<p>2023–2025</p>	<p>Kyllä Koulutusta puheeksiottoon järjestetty. Ota puheeksi -kortit tuotettu (sähköinen/painettu) ja jaettu eri toimijoille.</p>
	<p>6. Vanhemmuuden tuen menetelmien käyttö (esim. Lapset puheeksi, Voimaperheet, Vahvuutta vanhemmuuteen)</p>	<p>Perhekeskus-verkosto Hyvinvointialue / neuvolat</p>	<p>2023–2025</p>	<p>Kyllä Lapset puheeksi ja Vahvuutta vanhemmuuteen -menetelmät käytössä.</p>
	<p>7. Ehkäisevän päihdetyön huomioiminen osana liikunta- ja urheiluseurojen toimintaa</p> <p>a) Päihteettömyys osana kuntien avustuskriteerejä</p> <p>b) Nuuskaton urheilu -toimintamallin pilotti</p> <p>c) Pokalin kanssa tehtävä yhteistyö (EPT osana seura-analyysiä, uutiskirjettä, seurafoorumia, ohjaajavalmennusta)</p>	<p>a) Kunnat</p> <p>b) Josba Juniorit, P-K:n Syöpä-yhdistys</p> <p>c) Pokali, EPT-hanke, hyvinvointialue/EPT-asiantuntija</p>	<p>a)2023–2025</p> <p>b) 2023</p> <p>c) 2023–2025</p>	<p>Toteutunut osittain Päihteettömyys ei kirjattu kaikkien kuntien avustuskriteereihin</p> <p>Nuuskaton urheilu -toimintamallin pilotti toteutunut.</p> <p>EPT-yhteistyötä tehty Pokalin kanssa (uutiskirje, koulutusdiat, EPT osana seura-analyysiä)</p>

	8. Poliisin ennalta estävä toiminta/Ankkurin painopisteet: -nuorten rikostorjunta, päihteiden käyttöön puuttuminen, lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen	Ennalta estävä toiminta / Minna Väistö	2023	Toteutunut osittain Ankkurin toiminnassa teemaan ei ole päästy pureutumaan niin paljon kuin olisi ollut tarvetta
	9. MARAK-toimintamalli (Vakavan parisuhdeväkivallan ja uhrin auttamisen moniammatillinen menetelmä) - Tunnistetaan paremmin päihteiden käytön yhteys perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan	Hyvinvointialue / MARAK-työryhmä	2023–2025	Toteutunut osittain Alkoholi näkyy MARAK-toiminnassa. Tarkennetaan toimenpiteitä aiheen osalta.
	10. Päihteitä käyttävien raskaana olevien naisten ja vauvaperheiden palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien kehittäminen	Hyvinvointialue / Vauras-hanke	2023	Kyllä Hankkeen toiminnot toteutuneet.
	11. Polku-työparimallin käyttöönotto: konsultaatiotuki ja työparimallitoiminta koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ja päihdepalvelujen välillä	Hyvinvointialue / koulu- ja opiskeluterveydenhuolto & mielenterveys- ja päihdepalvelut	2023–2025	Kyllä Malli on käytössä.
	12. Päihteitä käyttävien matalan kynnyksen palvelukeskuksen (mm. ajanvaraukseton vastaanotto) jatkosuunnittelu ja siihen liittyvä päätöksenteko	Hyvinvointialue / mielenterveys- ja päihdepalvelut Joensuun kaupunki	2023	Ei Jatkosuunnittelu ja siihen liittyvä päätöksenteko eivät toteutuneet.
	11. Järjestöjen toimintaan liittyvät tapahtumat a) Nikotiinittomuusoppitunnit 5.luokkalaisille (Joensuu & Kontiolahti) b) Tapahtumat Riverian opiskelijoille c) Terveitä aamuja -tapahtumat (2/vuosi) Onttolan varuskunnassa ja nikotiinituotteiden lopettamisen pienryhmän pilotointi d) Korkeakouluopiskelijoille suunnatut Pop Up-tapahtumat	a) P-K:n syöpäyhdistys, Hyvinvointialue b) EPT-työryhmä / P-K:n kansanterveyden keskus c) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus d) EPT-työryhmä /P-K:n kansanterveyden keskus) e) Kunnat, EPT-hanke & EHYT Pokali & Hyvinvointialue	a) 2023 b)2023–2025 c) 2023–2025 d) 2023 e) 2023	Kyllä Nikotiinittomuusoppitunteja järjestetty (yht. 576 osallistujaa) Tapahtumia suunniteltu/järjestetty Riverian opiskelijoille ja korkeakouluopiskelijoille sekä ikäihmisille.

	e) Ikäihmisille suunnatut tapahtumat kunnissa (esim. Ilmiökahvila) ja koko alueella (Ikäihmisten terveystapahtumat)			
3.2 Eri alojen ammattilaiset hyödyntävät tarjolla olevia ehkäisevän päihdetyön työkaluja ja koulutuksia oman työnsä tueksi.	1. Koulutukset kunnissa työskenteleville a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) Hyvinvointialue / EPT-asiiantuntija Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	a) 2023 b) 2024–2025	Kyllä Koulutuksia järjestetty eri ammattilaisille. Valtakunnallisista koulutuksista tiedotettu.
	2. Koulutukset sote-ammattilaisille a) EPT-hoito- ja palveluketjun käyttöönottokoulutukset b) EPT-hankkeen järjestämät muut koulutukset c) Miestä kuuluu kaikille -koulutukset hyvinvointialueen työntekijöille d) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) EPT-hanke c) Hyvinvointialue/mielen-terveys- ja päihdepalvelut d) Hyvinvointialue/EPT-asiiantuntija	a)2023 b)2023 c)2023–2025 d) 2023–2025	
	3. Koulutukset järjestö- ja seurakuntatoimijoille a) EPT-hankkeen järjestämät koulutukset b) Valtakunnallisista koulutuksista tiedottaminen	a) EPT-hanke b) EPT-hanke, Hyvinvointialue / EPT-asiiantuntija	a)2023 b)2023–2025	

4. Asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen ehkäisevässä päihdetyössä

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu	Toteutuminen (kyllä/osittain/ei)
Asukkailla on mahdollisuus osallistua ehkäisevän päihdetyön toimien suunnitteluun ja toteutukseen	Päihdetilannekyselyn toteuttaminen asukkaille, huomioiden haavoittuvassa asemassa olevat (sähköinen + paperinen kysely)	EPT-hanke Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija Karelia AMK-opiskelijat	Syky 2023	Kyllä Päihdetilannekysely toteutettu 9–10/2023 sähköisellä ja paperisella kyselylomakkeella.
	Kuntalaisfoorumit (esim. osana järjestöiltä, vanhempainilta, koululaisfoorumi)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö	2023–2025	Kyllä Kuntalaisfoorumit toteutuneet lähes kaikissa kunnissa.
	Ehkäisevän päihdetyön teeman käsittely järjestöyhteistyöryhmissä ja järjestöfoorumeissa (esim. JANE, paikallisJANE)	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija	2023–2025	Kyllä Aihetta käsitelty JANE:ssa ja paikallis-JANEssa.
	Kuntien ja hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten sekä asiakasraatien kuuleminen tarvittaessa	Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija	2023–2025	Kyllä Vaikuttamistoimielimiä kuultu: hyvinvointialueen nuorisovaltuustoa ja kuntien vaikuttamistoimielimiä laajasti.
	Terveysasemien hyvinvointipisteet ja Semppi-terveyspisteet EPT-asukasosallisuuden lisäämisen kanavana	Hyvinvointialue P-K:n Sosiaaliturvayhdistys P-K:n kansanterveyden keskus	2023–2025	Ei Toimenpide ei ole edennyt.
	Selvitetään lupalausuntomenettelyn käyttöönottoa Pohjois-Karjalassa	EPT-hanke Kunnat / EPT-yhdyshenkilö Hyvinvointialue / EPT- asiantuntija AVI, Valvira	2023	Kyllä Kuntia on tiedotettu lupalausuntomenettelystä. Toistaiseksi yksikään kunta ei ole halunnut ottaa lupalausuntomenettelyä käyttöön.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

